

Dokument nr. 8:25

(2006-2007)

Representantlovforslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Siv Jensen

Representantlovforslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Siv Jensen om opphevelse av straffeloven § 142 (blasfemiparagrafen)

Til Odelstinget

BAKGRUNN

Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 (straffeloven) § 142 ("blasfemiparagrafen") lyder som følger:

"Den som i ord eller handling offentlig forhåner eller på en krenkende eller sårende måte viser ringekt for nogen trosbekjennelse hvis utøvelse her i riket er tillatt eller noget lovlig her bestående religions-samfundets troslærdommer eller gudsdyrkelse, eller som medvirker hertil, straffes med bøter eller med hefte eller fengsel inntil 6 måneder."

Med "trosbekjennelse" menes religiøse trossannheter og alt som anses religiøst hellig eller dyrebart innen det aktuelle religionssamfunn. Det spesielle ved dette at det er den troendes følelser som blir styrende for hvorvidt en handling skal være straffbar eller ikke.

Christian Vs Norske Lov av 1687 gir oss et innblikk i hvor streng blasfemilovgivningen en gang har vært i Norge:

"Hvem som overbevises at have lastet Gud, eller bespottet hans hellige Navn, Ord og Sacramenter, hannem skal Tungen levendes af hans Mund udskæres, dernæst hans Hoved afslaaes, og tillige med Tungen sættes paa en Stage. Haver nogen sin Haand til nogen saadan Guds Foragt brugt, da bør den og af hannem levendes at afhugges, og hos Hovedet paa Stagen fæstes."

Sakte, men sikkert har altså yringsfriheten vunnet frem, og det er selvsagt stor forskjell på den blasfemilovgivningen som var gjeldende under Christian V, og dagens lovgivning. Likevel har man i Norge anno 2006 fremdeles lovbestemt at blasfemi skal straffes, selv om lovhjemmelen i praksis ikke blir brukt.

En av den norske arbeiderbevegelsens grunnleggere, Markus Thrane, ble i 1850 dømt til 6 måneders tukthus for blasfemi med artikkelen "Bonde for Præst og surt Øll for Viin". Dommen ble opphevet av Høyesterett 11. desember 1850. Den siste som ble dømt for blasfemi i Norge, er Arnfred Olesen. Det skjedde i 1912. Olesen ble dømt for artikkelen "Den store humbug. De kristnes julehelg", i bladet Fritænkeren. Straffen var 10 kroner i bot.

Nærmest tiltale etter dette kom Det norske Hedningsamfunn, med sitt tegneseriehefte Jesus Kristus & Co i 1982. Riksadvokaten innhentet en teologisk ekspertuttalelse fra professor, dr. theol. Inge Lønning, som riktignok mente at tegneserieheftet inneholdt uvanlige ondartede gudsbespottelser, men Lønning mente at en straffesak ville gi utgiveren hjelp til å distribuere sine hånlige og krenkende yringer, og ville derfor ikke anbefale tiltale. Anmeldelsen fra Kristelig Folkepartis Kvinner ble derfor henlagt. Den dag i dag er visstnok Hedningsamfunnets høyeste ønske om å bli omtalt for blasfemi fremdeles uoppfylt, og de fortsetter sine utgivelser den dag i dag. Den kristne avisen Norge I Dag trykket 13. februar 2006 et leserbrev av Hedningsamfunnets leder, Harald Fagerhus, der han forsvarer retten til å bedrive blasfemi og gir sin støtte til den kristne avisen Magazinet rett til trykking av karikaturtegninger av islams grunnlegger, Muhammed:

"Blasfemi er å trekke det hellige ned på et menneskelig plan, hvor det er tilgjengelig for kritikk, diskusjon og latter. Det som er tabu for troende kan ikke

Beriktiget

gjøres gjeldende for vantro eller ikke-troende. Tro er en privatsak, og det må også fortolkningen av troen være. Den enes tro er den andres vantro. Tvil er den menneskelige sivilisasjons fremste årsak til framsteg. Blasfemiparagrafen tilhører middelalderen og ikke et moderne opplyst demokrati ... Det kan virke rasjonelt å sensurere visse typer ytringer og ytringsformer isolert sett. Ser man det hele i et spørre perspektiv oppdager man at de "rasjonelle" del-sensurene blir en irrasjonell totalsensur hvor svært lite blir tillatt av det man misliker, og kanskje også liker. Overgangen fra meningsdemokrati til meningsdiktatur og meningsterror er flytende. Ytringsfrihet for meningsfeller, og ikke for motstandere, er ingen frihet."

Den såkalte blasfemiparagrafen i straffeloven har vært en "sovende" bestemmelse meget lenge. Den ble endret i 1934 etter rettssaken mot Arnulf Øverland, som ble frikjent for sitt foredrag "Kristendommen - den tiende landeplage", fremført i Det Norske Studentersamfund i 1933. Blasfemiparagrafen vernet opprinnelig bare statsreligionen, og endringen som ble foretatt i 1934 gjorde at paragrafen ble utvidet til å omfatte alle religioner som er lovlige i Norge. I debatten i Odelstinget den 6. mars 1934 gikk det klart frem at Arbeiderpartiet egentlig ønsket paragrafen fjernet, mens særlig Kristelig Folkeparti anså bestemmelsen for utelukkende å gjelde beskyttelse av den kristne tro. Sakens ordfører den gang, representanten Fjalestad sa i sitt innlegg 6. mars 1934 følgende om flertallet i justiskomiteen, nemlig Arbeiderpartiets representanter:

"Flertallet anfører som begrunnelse for sitt standpunkt, at det overhodet ikke anser straffeforfølgning for det rette middel overfor gudsbespottelse eller krenkelse av religiøse følelser."

Litt senere i samme innlegg bemerker representanten Fjalestad følgende:

"Konsekvensen av flertallets standpunkt blir jo ubønnhørlig den, at den nuværende § 142 i straffeloven burde opheves, men denne konsekvens har ikke flertallet trukket ..."

Siden paragrafen sist ble endret i 1973 har den ikke vært benyttet, selv om kristendommen stadig blir utsatt for meget kritiske angrep og også forhånelser og bespottelse. Det kan derfor vanskelig sees noen muligheter for at paragrafen vil kunne bli benyttet til å straffe noen som måtte forhåne den kristne tro. Det kan heller ikke anees for å være ønskelig å vekke til live den "sovende" paragrafen og dermed benytte straffeforfølgelse som metode for å styrke religiøse trosretninger.

Da filmen "Life of Brian" av humorgruppen Monty Python ble lansert i 1980, bestemte de fem medlemmene av Statens Filmkontroll at filmen måtte totalforbys fordi den stred mot blasfemiparagrafen. Det var særlig avslutningsscenen, der et stort antall kors-

festede synger "Always look on the bright side of life", som brøt med norsk lov, mente Filmkontrollens leder, Else Germeten. Men hun understreket at det også var flere andre scener som var uakseptable. Avgjørelsen ble støttet på lederplass i Vårt Land, mens Norsk Filmforbund mente det måtte komme en ankeinstans for Filmkontrollens avgjørelser.

Dette førte til at filmen i Sverige ble markedsført med plakater med teksten "Filmen som er så morsom at den er forbudt i Norge", og det ble arrangert egne bussturer til Sverige for Monty Python-entusiaster. Etter at forslaget om klipping ble avvist, kom Filmkontrollen opp med ideen om å kutte ut noe av den norske oversettelsen og utstyre filmen med en fortekst som blant annet forteller at Brian ikke er Jesus. 31. oktober 1980 blir det norgespremiere for filmen på Saga kino i Oslo, og svenskene må fjerne sine reklameplakater. Nesten 25 år senere ble filmen igjen vist på norske kinoer, og Vårt Land kaster 5. august 2004 et nytt blikk på filmen, som de i 1980 krevde forbud mot. Vårt Land inviterte den daværende lederen for Bibelselskapets bibelmisjon Dag Kjær Smemo, pater Arnfinn Haram og påtroppende redaktør i det kristne ungdomsbladet Credo, Christian Bjørke til å se filmen igjen og vurdere den i nåtidens lys. Smemo var i 1980 leder for Kristen Filmtjeneste og stilte den gang spørsmålet: Hva skal en med sensur hvis man ikke stopper slike filmer? Tjuefem år senere på ny filmvisning har Smemo endret oppfatning: "Vi tar ikke filmen på alvor. Tiden gjør at det er annerledes. Den gang var det noen som kjempet for den og brukte den mot kristendommen. Dessuten opplever jeg at filmen er mye snillere med Jesus enn det jeg oppfattet sist", sier Smemo til Vårt Land.

Da filmen "Da Vinci-koden", basert på en roman av Dan Brown, ble lansert i 2006, ble det viet ekstra plass spesielt i de kristne avisene til diskusjon, kritikk og meningsbrytninger om filmen - som av en del har blitt oppfattet som blasfemisk. Fem kristne aviser hadde et firesiders bilag fra Avenir forlag med overskriften "Siste nytt om fakta og fiksjon i Da Vinci-koden". Likevel var det så godt som ingen som krevde at filmen skulle forbys i Norge med henvisning til blasfemiparagrafen. Det viser at vi har kommet langt i Norge - når ytringer møtes med motytringer og når kritikk møtes med diskusjon og motkritikk.

Aschehoug forlag og forlegger William Nygaard ble i 1989 stevnet etter utgivelsen av Salman Rushdies bok "Sataniske vers", men stevningen ble trukket tilbake av saksøkerne. Søksmålet hvilte i utgangspunktet på straffeloven § 142 ("blasfemiparagrafen"). Som et bidrag til debatten i Storbritannia om fremtiden for den britiske blasfemiloven, presenterte "The International Committee for the Defence of Salman Rushdie and his Publishers" en rapport som argumenterte mot en utvidelse av blasfemiloven og som foreslo en fjerning av loven. Utgangspunktet

for dette var at en rekke britiske muslimske ledere under debatten om Rushdies bok "Sataniske vers" fremsatte krav om at den britiske blasfemiloven måtte utvides til å gjelde også andre religioner enn kristendommen.

Odelstinget behandlet tirsdag 9. mai 1989 Innst. O. nr. 56 (1988-89) Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Carl I. Hagen om opphevelse av straffeloven § 142 (blasfemiparagrafen), jf. Dokument nr. 8:29 (1988-89) Forslag fra stortingsrepresentant Carl I. Hagen om opphevelse av straffeloven § 142 (blasfemiparagrafen). Blant de representanter som direkte eller indirekte gav sin støtte til fjerning av blasfemiparagrafen den gang, var Kåre Willoch (Høyre), Reiulf Steen (Arbeiderpartiet), Lars Velsand (Senterpartiet) og Kjellbjørg Lunde (Sosialistisk Venstreparti).

Representanten Kjellbjørg Lunde (SV) uttalte blant annet følgende i debatten:

"Eigenleg burde denne paragrafen vore oppheva for lenge sidan, for den har, som vi veit, vore ein "sovande" paragraf i lang, lang tid. SV vil som konsekvens av at vi meiner denne paragrafen er unødvendig, stemme for det forslaget som er lagt fram av Carl I. Hagen... Vi liker sjølvsagt ikkje - og kan vel ikkje seie oss samde i - alle dei premissane Carl I. Hagen truleg har for no å fremje dette forslaget. Men i og med at vi har dette standpunktet, vil vi sjølvsagt stemme for eit forslag som vi er samde i."

Representanten Reiulf Steen (Ap) uttalte blant annet følgende i debatten den gang:

"Jeg vil komme til å stemme for hr. Hagens forslag, og skal gi en kort begrunnelse for det... For det første synes jeg at argumentasjonen fra dem som ønsker å beholde paragrafen, er inkonsekvent. Man bruker den som en viktig begrunnelse for å beholde den, at den kan oppfattes som "sovende". Samtidig sier man at det er ganske viktig å ha den. Det forekommer meg at det er vanskelig å si begge deler samtidig hvis man også ønsker å være logisk. I komiteens merknader anføres det at "hån, latterliggjøring og sjikanering av andre menneskers religiøse overbevisning" av de fleste vil oppfattes som utillatelig. Ja, det er jeg helt enig i. Men det er ikke slik hån, latterliggjøring og sjikanering av andre menneskers religiøse overbevisning som er rammet de ganger den såkalte blasfemiparagrafen er blitt vekket til live, fordi den er - riktignok med ganske lange mellomrom - fra tid til annen blitt vekket til live. Det er helt karakteristisk at det er skjedd i forbindelse med ytringer av en av de mest betydelige diktere vi har hatt i Norge i moderne tid. Det er karakteristisk at det er skjedd i forbindelse med framføringen på landets nasjonalteater av et av de mest interessante dramaer som er skrevet i moderne tid. Det er karakteristisk at den nå vekkes til live igjen i forbindelse med en bok som ikke - slik Kåre Kristiansen gav inntrykk av - er skrevet av en araber som bor i London, men en inder som er en av tidens aller mest betydelige forfattere. Det handler om Salman Rushdie - en forfatter som til og med har vært

nevnt i diskusjonen om Nobelprisen i litteratur - ikke om en araber som bor i London. Når Salman Rushdies "Sataniske vers" har vært bedømt litterært, har den vært beskrevet i enormt anerkjennende vendinger av folk hvis litterære dømmekraft jeg må si jeg har større tillit til enn Kåre Kristiansens."

Representanten Lars Velsand (Sp) uttalte i debatten blant annet:

"Jeg kommer også til å stemme for det forslaget som er fremmet av hr. Hagen. Forrige taler sa at etter hans syn kunne Vårherre godt greie seg uten lovbeskyttelse. Han har etter min mening rett i det... I dag er situasjonen at denne paragrafen er "sovende". Det erkjenner komiteen. Det erkjenner rettsvesenet. Paragrafen har altså i praksis ikke blitt brukt i senere tid. I de tilfellene hvor den er forsøkt vakt til live, har det ikke ført til domfellelse. Og det tror jeg vi i ettertid sier heldigvis for. Hvis vi hadde fått domfellelse i de saker hvor det ble forsøkt krevd, tror jeg vi i dag ville sett tilbake på slike domfellelser med en viss beklagelse..."

Representanten Kåre Willoch (H) begrunnet i debatten sin manglende støtte til det fremlagte forslaget på følgende vis:

"Jeg har faktisk atskillig sympati for hr. Hagens forslag, og jeg påhørte med stor interesse og en god del tilslutning hr. Steens innlegg... min grunn for å støtte komiteens forslag om å oversende saken til Regjeringen er den generelle at jeg mener man bør stille strenge krav til forberedelsene av lovsaker. Når omstendighetene gjør det mulig, bør man gi berørte og andre interesserte rikelig anledning til å uttale seg før Odelstinget og Lagtinget fatter sine vedtak. Og det er heller ikke urimelig at Regjeringen får anledning til å se på en slik sak, med den ekspertise som den har tilgang til. Med en slik begrunnelse og i forventning om at Regjeringens vurdering ikke behøver å ta svært lang tid, finner jeg det forsvarlig å be Regjeringen om å vurdere dette forslaget før Odelstinget fatter noe vedtak i saken. Men jeg vil gjerne si helt uttrykkelig at jeg ikke er enig i justiskomiteens tilløp til avvísning av selve hovedinnholdet i forslaget... Når jeg mener Regjeringen bør se på denne saken, må det gjelde noe langt mer enn en språklig revurdering av bestemmelsen. Det må rett og slett gjelde spørsmålet om ikke tiden nå er inne til å oppheve blasfemiparagrafen."

I et senere innlegg forsterker representanten Kåre Willoch (H) grunnlaget for sin avgjørelse og premisene han lot standpunktet hvile på:

"Når jeg bad om ordet, var det imidlertid først og fremst på grunn av en merknad fra hr. Hagen som går ut på at forslaget til vedtak jo kan oppfattes som noe nær en oppfordring til begravelse av saken. Jeg må gi hr. Hagen rett i at slik kan det tolkes, men slik behøver det ikke tolkes... Jeg stemmer for denne konklusjonen, ut fra den forståelse at den ikke på noen måte hindrer en rimelig rask behandling i Regjeringen, slik at Odelstinget da kan ta standpunkt forholdsvis snart. Jeg har ikke noe håp om selv å få være med på den

endelige behandling av saken, men jeg har full tillit til at hr. Steen og andre kan utvirke det resultat som for tiden er mitt ønske."

Representanten Carl I. Hagen (FrP) bemerket i sitt avsluttende innlegg i debatten følgende om konsekvensen av komiteens innstilling til vedtak:

"Etter at Øverland ble frikjent, forsterket man med andre ord paragrafen, slik at om noe tilsvarende Øverlands foredrag ble fremført på nytt, ville det rammes av blasfemiparagrafen slik den så vist meg bekjent lyder i dag. Det er altså den paragrafen som ville medført straff for Øverland, som Odelstinget fremdeles ikke vil ta bort."

Ordfører for saken, Inger Pedersen (Ap) kommer for voteringen med følgende understrekkende kommentar:

"Bare helt kort: Komiteen har ikke med oversendelsesforslaget ment å begrave dette spørsmålet for tid og evighet, slik Carl I. Hagen lot til å mene."

Forslaget fra representanten Carl I. Hagen ble med 60 mot 16 stemmer ikke vedtatt av Odelstinget. Vedtaket i Odelstinget tirsdag 9. mai 1989 ble som følger:

"Dokument nr. 8:29 for 1988-89 - forslag fra stortingsrepresentant Carl I. Hagen om opphevelse av straffeloven § 142 (blasfemiparagrafen) - oversendes Regjeringen for samlet vurdering i det pågående arbeid med revisjon av straffeloven."

Forslaget om å fjerne blasfemiparagrafen ble dermed ikke avvist som sådant, men oversendt Regjeringen for videre vurdering, slik at forslaget kunne komme tilbake til Odelstinget for ny behandling på et senere tidspunkt. Det er nå over 17 år siden vedtaket ble gjort, og blasfemiparagrafen er fremdeles en del av straffeloven. Av debatten som er vist til fremkommer det at det ikke er grunnlag for å konkludere at man i Odelstinget stemte imot forslaget om fjerning av paragrafen som sådan, men at mange av dem som stemte for oversendelse av forslaget, i utgangspunktet var sympatiske til fjerning av paragrafen, men ønsket en mer detaljert saksbehandling og et utdypet saksfremlegg, før man gikk til det skritt å fjerne blasfemilovgivningen i Norge.

Ytringsfrihetskommisjonen som var ledet av Francis Sejersted foreslo i sin NOU 1999:27 - Ytringsfrihed bør finde sted - en fjerning av blasfemiparagrafen. Kirkerådet for Den norske kirke gav sin tilslutning til fjerningen av paragrafen, og begrunnet dette på følgende måte:

"Borgerne i et liberalt demokrati må således kunne avkreves toleranse også overfor sterkt kritiske utsagn om innholdet i deres tro og livssyn. Også religionen er et område der påstander må kunne fremsettes

og gjøres til gjenstand for skarp kritisk prøving i den offentlige samtale."

Ytringsfrihetskommisjonen foretok en komparativ gjennomgang av andre stater i forhold til lovgivning om blasfemiske ytringer. I Sverige ble lov om blasfemi opphevet i 1949, og i 1970 ble den snevrere bestemmelsen om fornærmelse mot religion opphevet. Danmark har en bestemmelse om blasfemi i straffeloven, men den har ikke vært brukt siden 1938. I Frankrike og USA eksisterer det ikke noe forbud mot blasfemi. Frankrike fjernet forbudet mot blasfemiske ytringer i forbindelse med den franske revolusjonen, og har siden aldri gjeninnført det. I USA har forslag om lovgivning mot blasfemi blitt stoppet fordi det strider mot den amerikanske konstitusjonens prinsipper om borgernes rett til frie ytringer. I amerikansk høyesterett i 1952 ble det slått fast at New York States blasfemilov var "an unconstitutional prior restraint on freedom of speech". Retten slo videre fast at:

"It is not the business of government in our nation to suppress real or imagined attacks upon a particular religious doctrine, whether they appear in publications, speeches or motion pictures."

Den siste personen som ble fengslet for blasfemi i USA, var Abner Kneeland i 1838. Verken Spania eller Portugal har blasfemilovgivning, selv om de har noen formuleringer mot religiøst hat i sine lover.

"Article 19" er en global organisasjon som arbeider for å fremme ytringsfrihet. Organisasjonen ble etablert i 1987 av den amerikanske filantropen og journalisten Roderick MacArthur, og organisasjonens navn relaterer seg til artikkel 19 i den universelle menneskerettserklæringen:

"Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å hevde meninger uten innblanding og til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer gjennom ethvert meddelelsesmiddel og uten hensyn til landegrenser."

Dr. Agnes Callamard, som er administrerende direktør for Article 19, presenterer i en artikkel fra Equal Voices (juli 2006) argumenter for hvorfor lover mot blasfemiske ytringer er problematiske. Dr. Callamard viser til at i henhold til internasjonal menneskerettslovgivning så dreier ikke religionsfrihet seg om å respektere religioner som sådan, men snarere om å respektere menneskets rett til å utøve ens religion ut fra eget fritt valg. Dr. Callamard viser til at blasfemilover en rekke steder i verden brukes til å innskrenke menneskers religionsfrihet, og stilne de opposisjonelles stemmer. Det at blasfemilovgivningen fremdeles eksisterer i de steder av verden der man har god tradisjon for å respektere menneskerettighetene og verne om ytringsfriheten, kan føre til at

land med en streng praksis på praktisering av straff for blasfemi kan argumentere for fortsatt strenge blasfemilover, ved å henvise til at slike lover finnes en rekke andre steder i verden. Dr. Callamard bruker sterke ord når hun omtaler "blasfemilovene som menneskerettighetenes antitese", og organisasjonen Article 19 tar derfor til orde for at blasfemi avskaffes som straffbar handling, fordi toleranse, forståelse, aksept og respekt for de ulike trosretninger eller religiøse overbevisninger ikke sikres gjennom å true med rettsforfølgelse eller straff.

Det kan også argumenteres for at sovende paragrafer i straffeloven på ett vis kan redusere straffelovens legitimitet - når handlinger som er definert som straffbare verken forfølges eller straffes. En videreføring av blasfemiparagrafen har vært gjort under forutsetning av at paragrafen skulle forbli sovende, fordi ytringsfriheten er et bærende prinsipp i det norske samfunn. Spesielt den siste tiden har det kommet krav om at blasfemiparagrafen må revitaliseres og tas i aktiv bruk igjen. Disse kravene og forventningene til aktivisering av paragrafen kom særlig til syne under striden om karikaturtegnningene av islams grunnlegger Muhammed, fremført av representanter for muslimske miljøer i Norge.

I Dagsavisen 31. januar 2006 tar advokat Abid Q. Raja til orde for en revitalisering av blasfemiparagrafen. Raja sier følgende: "Poenget er ikke å innskrenke ytringsfriheten, men å gi den en retning slik at svake grupper ikke føler seg krenket og hånet. Lar vi være vil motsetningene i det norske samfunnet øke framover". Advokat Raja er medlem av Regjeringens kriminalitetsforebyggende råd, og han ønsker seg en ny blasfemibestemmelse som setter grenser for hva slags ytringer det skal være tillatt å rette mot samfunnets minoriteter. Zahid Mukhtar fra Islamsk Råd støtter forslaget fra Raja, og mener "det er helt horribelt at man omtaler dagens blasfemibestemmelse som sovende. Signalet til domstolene bør være at loven tas i bruk". Statsviteren Shoaib M. Sultan skriver i Aftenposten 4. februar 2006 at det kan være på sin plass å vurdere forslaget til advokat Abid Q. Raja om en ny blasfemilovgivning, i sin kronikk med tittelen "Ytringsfriheten er ikke absolutt".

Under karikaturstriden foreslo Pakistans religionsminister Ijaz ul-Haq at FN skulle vedta retningslinjer for journalister for å unngå fremtidige tilfeller av blasfemi. Pakistan har siden 1986 hatt lovdekning for å ta i bruk dødsstraff for blasfemiske ytringer mot islam. I 1990 bestemte den føderale Sharia-domstolen i Pakistan at straffen for blasfemi skulle være bindende dødsstraff - uten rett til anke eller benådning. Denne avgjørelsen er bindende, men den pakistanske regjeringen har ennå ikke formelt tatt den inn i lovverket, som betyr at livstidsdom for blasfemi formelt eksisterer ennå. I 2004 vedtok den pakistanske nasjonalforsamlingen en lov som medfører at politiet må

etterforske grunnlaget for påstander om blasfemi for å forsikre seg om at de er velfunderte, før de retter anklage. Pakistan forbød i 2006 filmen "Da Vinci-koden" fordi den ble oppfattet som blasfemisk.

Så lenge blasfemiparagrafen har vært "sovende", har det ikke vært knyttet særlige utfordringer til den. Problemet oppstår hvis den aktiviseres. Hva som faller inn under betegnelsen blasfemi vil variere etter kontekst og fra person til person. For en fundamentalistisk troende vil nærmest enhver kritisk bemerkning om ens religion bli betraktet som en blasfemisk handling. Definisjonsmakten er dermed plassert hos den krenkede, noe som i seg selv kan oppfattes som problematisk.

Ytringsfrihet handler nettopp om retten til å ytre seg fritt. En frihet kan ikke misbrukes - da er det ingen frihet, skriver Shahzad Rana og Arne Jensen i en kronikk i Aftenposten 7. februar 2006, og tar til orde for at blasfemiparagrafen oppheves med den begrunnelse at et eget vern om religiøse symboler eller forestillinger vil skape hindre og dårligere muligheter for dialog og debatt.

Det er verdt å minne om at ytringsfriheten som rettighet ikke først og fremst er basert på forsvar av ytringer som av det brede lag i folket ansees som uproblematisk. Snarere er det slik at ytringsfriheten skal ha som hovedanliggende å forsvare menneskers rett til å fremsette meninger som det ikke nødvendigvis er bred enighet om. Således kan blasfemiparagrafen bli oppfattet som et hinder for legitim religionskritikk, og da spesielt av andre religioner enn kristendommen - fordi troende kristne i Norge har lært seg til å leve med at straffeforfølgelse på grunn av blasfemiske ytringer mot kristendommen ikke lenger er en del av norsk rettspraksis, og heller ikke vil bli det igjen.

Norges grunnlov bygger på et liberalt, demokratisk og rettsstatsforankret samfunnssystem. Bærebjelker i det norske samfunnet er ytringsfrihet og religionsfrihet. Retten til å utøve religionskritikk er en like nødvendig bestanddel som de to nevnte bærebjelkene. Mange steder i verden i dag er ikke mennesker like privilegerte som det vi er i Norge når det gjelder ytringsfrihet, religionsfrihet og retten til å utøve religionskritikk. I enkelte land har man blasfemiparagrafer som er høyst levende og svært aktive i bruk, og straffen for å krenke den statsbærende religionen kan være at den tiltalte må bøte med livet.

Ytringsfrihetskommisjonen påpekte i sin rapport at straff for blasfemi i utgangspunktet var en begrensning i ytringsfriheten som var begrunnet i offentlige interesser. Dette forklarer hvorfor paragrafen er plassert i straffeloven kapittel 13 om forbrytelser mot den alminnelige orden og fred. Selv om Norge fremdeles har en statskirke, er ikke statens autoritet knyttet til religionen slik som tidligere. Vi har i Norge rent praktisk et skille mellom religion og politikk, og reli-

gionen har blitt et eget område i samfunnet. Medievi-ter Åke Refsdal Moe, som har skrevet hovedfagsopp-gave om blasfemi i Norge i det 20. århundre, uttaler til Klassekampen 11. februar 2004 at blasfemipara-grafen er anakronistisk fordi juss og religion for lengst har skilt lag, og fordi respekt for det hellige i det religiøse ikke kan reguleres juridisk.

Rettshistoriker Jørn Øyrehagen Sunde ved juri-disk fakultet ved Universitetet i Tromsø uttalte seg om blasfemiparagrafen til Norgesglasset på NRK i forbindelse med at Ytringsfrihetskommisjonen had-de foreslått en fjerning:

"Dette er et moralpåbud som man ikke lenger kan håndheve, og det er jo en kjerne ved jussen at det man ikke kan håndheve skal man heller ikke forby. Lov-giveren, Stortinget, skal jo nettopp sørge for at retten er i overensstemmelse med samfunnsoppfatningen ... Krenkelser mot Gud må vi overlate til Gud å ordne opp i om en tror på Gud. At mange ikke tror på Gud er jo hele poenget, og da kan man ikke ha en straf-feregul mot gudsbespottelse."

Sett spesielt i relasjon til den siste tids revitaliser-te debatt om blasfemiparagrafen er man etter hvert nødt til å foreta et valg - det er ikke lenger forsvarlig å beholde blasfemiparagrafen som en sovende para-graf. Valget står mellom å vekke paragrafen til live,

og risikere at ytringsfriheten igjen settes under press, eller å stede paragrafen til hvile og ta et ekstra grep om ytringsfriheten. Det påligger derfor Norge - som en liberal og demokratisk rettsstat - å fremheve retten til frie ytringer mer enn retten til å slippe kritikk av ens religion.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Vedtak til lov

om endring i Almindelig borgerlig straffelov
(straffeloven).

I

I lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig
Straffelov (straffeloven) gjøres følgende endring:

§ 142 oppheves.

II

Denne lov trer i kraft straks.

15. desember 2006

